

Provedba kolegijalnog opažanja nastave

Kao što je već rečeno, kolegijalno opažanje nastave nije samo jednokratni dolazak na nastavu kolegi ili kolegici, već proces koji se sastoji od tri koraka: (1) pripreme nastavne jedinice i dogovora kolega prije opažanja nastave, (2) samog dolaska na nastavu i opažanja provedbe nastavne jedinice uz pisanje bilješki opažača te (3) razgovora poslije opažanja, odnosno davanja povratne informacije opažanoj osobi. Kako bi ovaj proces svim sudionicima bio što ugodniji i korisniji, potrebno je pripremiti smjernice i upute za svaki od ovih triju dijelova. Također, važno je i kako će se odvijati komunikacija među kolegama prije i nakon opažanja nastave. Stoga su u ovaj priručnik uključena i zasebna poglavlja u kojima razrađujemo komunikacijske vještine primjenjive u ovoj situaciji: vještine postavljanja pitanja, aktivnog slušanja i davanja povratne informacije.

A. Priprema nastavne jedinice

Kolegijalno opažanje nastave odvija se tijekom redovnoga nastavnog procesa, što znači da se opaža nastava koju visokoškolski nastavnici i asistenti izvode na uobičajeni način, a ne pripremaju posebnu izvedbu nastavnog sata kako bi impresionirali opažača. Osoba čija će se nastava opažati mogla bi stoga samo pozvati opažača na svoj nastavni sat bez ikakve pripreme. No, moguće je i da opažani nastavnik želi isprobati neku novu nastavnu metodu, neki novi način obrade nastavnog sadržaja i želi od kolege dobiti povratnu informaciju upravo za tu uvedenu novinu.

Koju god od ovih opcija opažani nastavnik odabrao, za potrebe kolegijalnog opažanja nastave, neovisno radi li to inače ili ne, obavezno treba **napisati pripremu nastavne jedinice** u kojoj će detaljno razraditi nastavni sat što će biti predmet opažanja. Ova razrada počinje od formuliranja ishoda učenja koje nastavnik želi ostvariti na tom nastav-

nom satu, a nastavlja se razradom uvodnih, središnjih i završnih aktivnosti koje planira provesti kako bi se studentima omogućilo postizanje planiranih ishoda.

Planiranje nastavnog sata započinje odlučivanjem o ishodima koji se tim satom žele ostvariti. Svaki nastavnik definirao je ishode svog kolegija (njih 4 do 10), a zatim je odlučio kako će organizirati nastavu na kolegiju kako bi se ti ishodi ostvarili. Svaka nastavna jedinica također je u funkciji ostvarenje tih ishoda, no unutar pojedine nastavne jedinice nastavnici također definiraju uže i specifičnije ishode koje će ostvariti na tom satu. Ne treba ih biti previše i trebaju biti realistični, tj. takvi da ih se može ostvariti na jednom nastavnom satu (uz eventualni zadatak studenata prije ili nakon nastave). Ishodi trebaju opisivati što će studenti moći nakon tog nastavnog sata, odnosno nakon obrade te nastavne jedinice. Treba ih formulirati iz pozicije studenata nakon nastave te trebaju biti jasni i nedvosmisleni, tako formulirani da ih se može opažati i mjeriti. Više o formuliranju ishoda možete naći u priručniku Vlahović-Štetić i Kamenov (2016).

U istom priručniku detaljno je objašnjeno i načelo „konstruktivnog poravnanja“ (engl. *constructive alignment*), odnosno usklađivanja nastavnih metoda i načina vrednovanja s formuliranim ishodima. Drugim riječima, nakon što je formulirao ishode koje želi postići nastavnom jedinicom, nastavnik će razmisliti o najprikladnijim aktivnostima kojima će na nastavi (i izvan nje) omogućiti studentima da ostvare planirane ishode. Jednostavnije rečeno, nastavne metode i studentski zadaci trebaju biti međusobno usklađeni, odnosno konstruktivno poravnati s ishodima nastavne jedinice (Vlahović-Štetić i Kamenov, 2016).

U nastavku pripreme, nakon formuliranja ishoda, nastavnik će popisati potreban pribor za provedbu metoda i tehnika za koje se odlučio, tj. za studentske aktivnosti. Razmislit će i o potrebnim predznanjima i eventualnim zadacima koje studenti trebaju obaviti prije nastavnog sata, a razradit će i opisati moguće studentske zadatke nakon nastave ako su oni potrebni za provjeru ostvarenosti planiranih ishoda.

Da bi studenti lakše ostvarili ishode, nastavni sat valja planirati tako da se sastoji od uvodnog, središnjeg i završnog dijela. U uvodnom dijelu nastavnik će kroz aktivnosti pripremiti studente za nove sadržaje. Tu se mogu koristiti razne tehnike koje prizivaju studentsko prethodno iskustvo i znanje ili potiču emocionalni angažman studenata. U

središnjem se dijelu uporabom različitih metoda osigurava usvajanje novih sadržaja, a cilj završnog dijela je provjera ostvarenosti ishoda, što se, primjerice, može vidjeti kroz studentsku refleksiju ili provjeru mogućnosti transfera novog znanja. U osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj nastavi relativno je uobičajeno da ciklus (uvodni, središnji i završni dio) traje jedan školski sat. No, nastavnik može nastavu planirati i tako da unutar 45 minuta ima dva takva ciklusa ili da ima jedan ciklus u blok satu (90 min). Visokoškolski nastavnici, zbog organizacije nastave i satnice, imaju mogućnost biti fleksibilni te cikluse prilagoditi potrebama studentskih ishoda.

Na visokoškolskoj razini nisu propisani obrasci za pisanu pripremu nastavnog sata pa tako nastavnici sami osmišljavaju kako se pripremiti. Manji dio nastavnika diplomirao je na nastavničkim smjerovima te pokušava primijeniti stečena znanja o pripremi nastave na osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj razini. Dio nastavnika je kroz iskustvo kreirao vlastite načine pripreme nastave, a dio ih to ne radi sustavno već prema potrebi.

Ovdje dajemo primjer relativno jednostavnog obrasca za pripremu nastave. Kako bi bilo jasnije što se misli u pojedinim kategorijama, obrazac je popunjen pripremom za konkretnu nastavu. Nastava je izvedena na radionici za visokoškolske nastavnike. Dakle, polaznici su naši kolege nastavnici, a tema je Priprema nastavnog sata. U obrascu zato često uz studenti (kako bi bilo u uobičajenoj pripremi visokoškolske nastave) piše polaznici (jer je riječ o našim kolegama koji su polaznici edukacije, a ne o studentima).

PRIPREMA ZA NASTAVNI SAT

NASTAVNA JEDINICA: Priprema nastavne jedinice

DATUM: 02.10.2019.

ISHODI: Nakon poučavanja studenti (polaznici) će moći:

1. oblikovati ishode učenja za svoju nastavu u skladu s pravilima
2. prepoznati najčešće pogreške pri oblikovanju ishoda učenja
3. objasniti ulogu pisanja nastavnih priprema u poučavanju
4. napisati pripremu nastavne jedinice

PRIBOR:

1. ppt prezentacija
2. popis aktivnih glagola i Bloomova taksonomija znanja
3. obrazac za nastavnu pripremu
4. primjer pripreme nastavne jedinice
5. razrađene upute za samostalan zadatak polaznika

KOJA PREDZNAJANJA TREBAJU STUDENTIMA (u našem slučaju polaznicima radionice):

Poznavanje:

- osnovnih principa ljudskog učenja
- ciklusa poučavanja i pojedinih metoda poučavanja
- ishoda učenja i njihove svrhe u poučavanju
- konstruktivnog poravnanja

KOJIM PREDMETIMA SADRŽAJ PRIDONOSI:

Sadržaj je povezan s temom učenja i poučavanja te pridonosi i temi vrednovanja studenata, kao i temi izvedbe nastavne jedinice.

ŠTO ĆE STUDENTI (polaznici) TREBATI RADITI NAKON NASTAVE:

Samostalno izraditi pripremu za jednu nastavnu jedinicu. Detaljne upute nalaze se u kolegiju na OMEGI.

RAZRADA NASTAVNE JEDINICE (TIJEK NASTAVNOG SATA)

Etape – Vrijeme	Aktivnost nastavnika (metode i tehnike)	Aktivnost studenta (polaznika)
Uvod 1 10 min	<p>Nastavnik postavlja pitanja kako bi aktivirao prethodno znanje i iskustvo:</p> <p><i>Jeste li sami osmišljavali neku nastavnu jedinicu? Kako ste to radili?</i></p> <p><i>Jeste li pisali pripremu za ono što radite?</i></p> <p><i>Ako jeste – zašto, ako niste – zašto?</i></p>	<p>Polaznici odgovaraju na pitanja.</p> <p>Očekujem da će imati iskustva u pripremi nastavnih jedinica, ali da pri tome ne koriste posebne obrasce ili alate. Također, prepoznat će korisnost pisanja priprema, posebno ako jedan kolegij izvodi više nastavnika, ali i vremenski nedostatak koji to pisanje nosi sa sobom.</p>
Središnji dio 1 35 min	<p>Nastavnik pita polaznike:</p> <p><i>Koji je prvi korak u osmišljavanju nastavne jedinice?</i></p> <p>Nastavnik zadaje zadatak:</p> <p><i>Odaberite jednu nastavnu jedinicu (jedan sat/blok predavanja ili jedan sat/blok vježbi) koju inače poučavate i napišite ishode te jedinice.</i></p> <p>Što će vaši studenti moći nakon jedinice?</p> <p>Nastavnik podsjeća na materijal na OMEGI s glagolima i Bloomovom taksonomijom znanja.</p> <p>Nastavnik drži mini predavanje po ppt, na temu Najčešće pogreške u oblikovanju ishoda.</p> <p>Zadaje grupni zadatak polaznicima.</p> <p><i>U maloj grupi prikažite svoje ishode i međusobno provjerite jesu li razumljivi i dobro napisani, ako nisu zajednički ih dotjerajte.</i></p>	<p>Polaznici odgovaraju na pitanje.</p> <p><i>Ishodi učenja</i></p> <p>Polaznici individualno rade zadatak.</p> <p>Polaznici slušaju predavanje.</p> <p>Polaznici rade u malim grupama.</p>

Završni dio 1 15 min	Nakon toga ćete nam ih pročitati.	Polaznici plenarno čitaju svoje ishode. Ostali slušaju i prosuđuju jesu li ishodi adekvatno oblikovani, te predlažu eventualne promjene.
Uvod 2 5 min	Nastavnik pita polaznike za mišljenje: Osim ishoda učenja, što sve još treba planirati prilikom pripreme nastavne jedinice?	Polaznici nabrajaju: <i>sadržaj, metode, ppt, materijal/pribor</i>
Središnji dio 2 15 min	Nastavnik prema ppt objašnjava pojedine elemente pisanja nastavne pripreme prema obrascu; te ulogu pisanja pripreme.	Polaznici slušaju; postavljaju pitanja za pojašnjenje.
Završni dio 2 10 min	Nastavnik objašnjava zadatak koji polaznici trebaju napraviti nakon nastave.	Polaznici slušaju i postavljaju pitanja.

ZAPAŽANJA O REALIZACIJI SATA¹

¹ Ovo je standardni oblik pripreme nastavnog sata u kojem postoji rubrika za refleksivna zapažanja nastavnika nakon održanog sata. U slučaju kolegijalnog opažanja nastave ne treba je ispunjavati jer će se pisati izvještaji o opažanom nastavnom satu.